

بررسی اختلال خواندن و نوشتن در دانش آموزان دوره ابتدایی

ریحانه ستاری شیراز^۱، هانیه ستاری شیراز^۲، فاطمه جعفری کلیر^۳

^۱ دانشجوی معلم کارشناسی آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان، پردیس فاطمه زهرا (س) تبریز (نویسنده مسئول)

^۲ دانشجوی معلم کارشناسی آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان، پردیس فاطمه زهرا (س) تبریز

^۳ دکتری زبان و ادبیات فارسی استادیار دانشگاه فرهنگیان تبریز

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی اختلال خواندن و نوشتن در دانش آموزان دوره ابتدایی می‌باشد. روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی و مطالعات مروری است. جهت گردآوری اطلاعات از مطالعات کتابخانه شامل مقالات، پایان‌نامه‌ها، رساله‌ها و سایت‌هایی مانند Magiran، SID و ... استفاده شد. نتایج حاکی از آن بود که مقطع ابتدایی زیر بنای مقاطع دیگر تحصیلی می‌باشد. در این مقطع، درس فارسی (قرائت فارسی، املا فارسی) درسی کلیدی می‌باشد و از اهمیت دو چندانی برخوردار است به نحوی که بدون یادگیری این درس، یادگیری دروس دیگر تقریباً غیرممکن می‌باشد. یکی از مهم‌ترین مشکلات دانش‌آموزان در مدرسه، ضعف در خواندن و نوشتن است؛ املا نوعی نوشتن است. اختلال یادگیری در دانش‌آموزان ابتدایی می‌تواند کودک را در یادگیری، دچار مشکل و همین‌طور مشکلاتی را در صحبت کردن و خواندن ایجاد کند. این موضوعات می‌تواند در کودک احساس بدی به وجود آورد زیرا کودک متوجه تفاوت‌های بین خود و سایر دانش‌آموزان می‌شود و این موضوع می‌تواند باعث بروز رفتارهای پرخاشگرانه نیز بشود به طور کلی اختلالات رایج به شرح ذیل است: اختلال یادگیری در ریاضی، اختلال نوشتن، اختلال خواندن.

واژه‌های کلیدی: اختلال خواندن، اختلال نوشتن، دوره ابتدایی.

مقدمه

یادگیری، یکی از مسائلی است که از دیرباز تاکنون مورد توجه بشر در طول تاریخ بوده است در هر جامعه‌ای اشخاصی هستند که از لحاظ خصوصیت‌ها و توانایی‌ها با سایر اشخاص جامعه متفاوت هستند و یکی از این خصوصیات وجود اختلال یادگیری در برخی از دانش‌آموزان است. وجود اختلالات یادگیری در دانش‌آموزان موجب می‌شود دیرتر از همکلاسی‌ها و همسن‌های خود مباحث را یاد بگیرند. به بیانی دیگر، این دانش‌آموزان هوش متوسطی دارند و مهارت‌های تفکر آنها به شکل چشمگیری اختلال دارد. این دسته از دانش‌آموزان دائماً در یادگیری به مشکل دچار نمی‌شوند و حتی امکان دارد زندگی عادی را در خارج از محیط تحصیل تجربه کنند ولی، موضوعات تحصیلی برای آن‌ها یک چالش به حساب می‌آید. متداول‌ترین انواع اختلال یادگیری ویژه اشخاصی است که در زمینه‌های نوشتن، خواندن و تحلیل ریاضی دارای مشکل هستند [۱].

یکی از انواع اختلالات روانی، اختلال در یادگیری است مدت‌های طولانی دانش‌آموزانی را که یادگیری یک یا چند درس مشکلات جدی داشتند با اصطلاحات معلول ادراکی، آسیب دیده صفری و آسیب دیده عصبی معرفی می‌کردند با توجه به یافته‌های جدید در مورد یادگیری، در سال ۱۹۶۳ جمعی از متخصصین اصطلاح، ناتوانی‌های یادگیری را جایگزین اصطلاحات قبل کردند از آنجا که واژه ناتوانی اصطلاحات دیگری مثل ناتوانی جسمی یا ناتوانی ذهنی را تداعی می‌کند یعنی ناتوانی‌های که تبدیل به توانایی کامل نمی‌شود، اصطلاحی مایوس‌کننده می‌نماید و به نظر می‌رسد اگر اصطلاح اختلالات در یادگیری و یا مشکلات یادگیری به کار گرفته شود، مناسب‌تر باشد

اصطلاح «کودکان دارای اختلال یادگیری» به کودکانی اشاره دارد که در یک یا چند مورد از فرایندهای اساسی رشدی و تکاملی از قبیل درک و فهم، استفاده از زبان گفتاری یا نوشتاری اختلال داشته باشند. این اختلال ممکن است خود را به صورت ناتوانی در شنیدن و درک کردن بیان کلامی، خواندن، نوشتن، هجی کردن یا انجام محاسبات ریاضی نشان دهد [۲].

مقطع ابتدایی زیربنای مقاطع دیگر تحصیلی می‌باشد در این مقطع درس فارسی (قرائت فارسی، املا فارسی) کلیدی می‌باشد و از اهمیت دو چندانی برخوردار است به نحوی که بدون یادگیری این درس، یادگیری دروس دیگر تقریباً غیر ممکن می‌باشد. یکی از مهم‌ترین مشکلات دانش‌آموزان در مدرسه، ضعف در خواندن و نوشتن است؛ املا نوعی نوشتن است [۳]. مسئله‌ای که در این پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد؛ بررسی اختلال خواندن و نوشتن در دانش‌آموزان دوره ابتدایی می‌باشد.

مشخصه‌های اولیه ناتوانی در خواندن و نوشتن

در یادگیری کودکانی که ناتوانی در یادگیری دارند از مشخصات زیر برخوردارند. مشکل در صحبت کردن، خواندن، نوشتن، محاسبه، مشکل در تمرکز حواس و توجه به مطالب، گیج شدن در مورد زمان و فضا، رفتار تحریک پذیرانه، مشکل در یادآوری، هماهنگی فیزیکی ضعیف، مشکل در سازماندهی برای انجام یک منظور و مشکل در دوست شدن با افراد و دوست ماندن با آنها [۴].

اختلال در خواندن

امروزه مهارت یافتن در خواندن از اصلی‌ترین عوامل رشد انسان به شمار می‌رود خواندن یکی از مهارت‌های اساسی است که ما را در دریافت و درک اطلاعات و مفاهیم جدید یاری می‌دهد و به عنوان اساسی‌ترین ابزار یادگیری دانش‌آموزان شناخته می‌شود با این حال یکی از شایع‌ترین انواع اختلال یادگیری، اختلال در خواندن یا نارسا خوانی است بررسی‌ها نشان داده

است که حدود ۵ تا ۱۰ درصد دانش آموزان، به ویژه پسران دارای اختلال خواندن هستند خواندن محصول توانایی های شناختی، زبانی، دانش قبلی و کسب مهارت در توانایی های خاص خواندن می باشد اکثر دانش آموزان مقدمات مهارت های اساسی را در دبستان می آموزند اما برخی از آنها به رغم بهره هوش طبیعی قادر به خواندن صحیح نیستند خصوصیت عمده اختلال خواندن، عملکرد آشکارا و ضعیف در مهارت های خواندن است که پایین تر از هوش فرد است این اختلال اغلب به شکل حذف یا اضافه کردن کلمات، مخلوط کردن، اشتباه در تلفظ حروف بدون صدا (مانند ف-ک-گ) و تحریف واژه ها مشخص می شود [۵].

اختلال خواندن اصطلاحی گسترده و نوعی اختلال یادگیری است که نقایص روانی کلامی، توانایی دقت در خواندن، صحبت کردن و هجی کردن را در بر می گیرد و می تواند در آگاهی واج شناختی، رمز گشایی املا، حافظه شنوایی کوتاه مدت و نامگذاری سریع، مشکلاتی ایجاد کند [۶].

عملکرد خواندن از موضوع های مهم یادگیری در دانش آموزان است که می تواند در سایر جنبه ها و موضوع ها تاثیر گذار باشد در واقع عملکرد خواندن در توانایی سلیس و روان خوانی و درک مطالب کتاب اهمیت ویژه ای در دانش آموزان دارد در سال های آغازین مدرسه، یادگیری خواندن یکی از تکالیف مهم مربوط به رشد است که باید در آن مهارت لازم را کسب کرد [۷].

اختلال خواندن، شاید بیش از دیگر اختلال های یادگیری در حوزه های گوناگون مانع پیشرفت تحصیلی تحصیلی می گردد زیرا خواندن راه دستیابی به دامنه گسترده ای از اطلاعات است و در حدود ۹۰ درصد دانش آموزان با اختلال یادگیری، در خواندن مشکل دارند [۸].

اختلال در خواندن اختلالی نورولوژیکی است که بر توانایی مغز در دریافت، پردازش و نگهداری و پاسخ به اطلاعات تاثیر می گذارد و اصطلاحی است که برای توصیف آن دسته از دانش آموزان به کار می رود که پیشرفت آنها در خواندن به نحو چشمگیری پایین تر از میزان هوش طبیعی آنهاست اختلال در خواندن یا نارسا خوانی منشا عصب زیست شناختی دارد [۹].

ویژگی های دانش آموزان با اختلال خواندن

۱- تمایل به خواندن ندارند ۲- مشکل در تمرکز دارند ۳- دچار لکنت می شوند ۴- به جای اینکه چشم هایشان را هنگام خواندن حرکت دهند، سرشان را تکان می دهند ۵- کلمه به کلمه می خوانند [۶].

اختلال در نوشتن

نوشتن یک عمل عمدی است که کودک باید به کسب آن نایل آید این اکتساب مستلزم تحول ظرفیت های حرکتی پایه به حد کافی است توانایی نگهداری ابزار نوشتن به گونه ای که در عین حال محکم، منعطف و هدایت کردن آن در مسیر های کاملاً معین و فراهم کردن تکیه گاه لازم برای دست و باز مستلزم هماهنگی های حرکتی پیچیده و توحید بخشیدن آن در فضا (روی کاغذ) است تحقیقات نشان داده است که تحول خط به تحول هوش وابسته است [۱۰].

نوشتن، یک فرایند عصبی پیچیده است که به هماهنگی مکانیسم های چند گانه مغز مرتبط است نوشتن نیازمند تحریک و ادغام زنجیره منابع اطلاعاتی چند گانه، توجه، حافظه، مهارت های حرکتی، زبان و شناخت است اختلال نوشتن یک

ناتوانی یادگیری ویژه است که اکتساب زبان نوشتاری و استفاده از زبان نوشتاری برای بیان افکار و اندیشه ها را تحت تاثیر قرار می دهد اختلال نوشتن ، شرایطی است که نوشتن حروف با دست ، آسیب می بیند به طوری که در نوشتن با دست و گاهی اوقات کودکان ، هجی کردن ، ناتوانی ایجاد می کند دانش آموزان با اختلال نوشتن در زمینه های زیر مشکل دارند : خوش خطی و انسجام در نوشتن ، صحت و دقت حروف و کلمات نوشتاری ، همخوانی و هماهنگی در هجی کردن ، نظم و سازماندهی مناسب در نوشتن [۱۱].

ویژگی های دانش آموزان با اختلال نوشتن

نوشتن ناخوانا و ناشیانه ، وجود جزئیات متناقض در نوشته ها (ترکیبی از سر هم نویسی، بالا و پایین نوشتن یا اندازه های نامنظم شکل ها ،حروف کلمات یا حروف متناقض ، کلمات جا انداخته ، ناهماهنگی در فاصله بین کلمات و حروف ، وضعیت غیر طبیعی مچ دست ، بدن یا کاغذ هنگام نوشتن ، مشکل در تجسم کردن شکل حروف ، رونویسی یا نوشتن کند و پر زحمت ، ضعف در کشیدن طرح های فضایی روی کاغذ ، گرفتگی عضله یا گیر غیر طبیعی (شکایت از حالت دست)، مشکلات بیش از حد در فکر کردن و نوشتن به طور همزمان [۱۱].

۲. روش شناسی

پژوهش حاضر بر حسب هدف از نوع پژوهش کاربردی است که جهت بررسی اختلال خواندن و نوشتن در دانش آموزان دوره ابتدایی از روش توصیفی استفاده گردید جهت دست یابی به هدف پژوهش از مطالعات کتابخانه ای و منابعی از قبیل مقاله ها ، ژورنال ها سایت های SID ، Magiran و... استفاده شد

۳. نتیجه گیری

مقطع ابتدایی زیر بنای مقاطع دیگر تحصیلی می باشد در این مقطع درس فارسی(قرائت فارسی ، املای فارسی) کلیدی می باشد و از اهمیت دو چندانی برخوردار است به نحوی که بدون یادگیری این درس ، یادگیری دروس دیگر تقریباً غیر ممکن میباشد. یکی از مهم ترین مشکلات دانش آموزان در مدرسه ، ضعف در خواندن و نوشتن است ؛ املا نوعی نوشتن است بسیارند کودکانی که ظاهری طبیعی دارند، رشد جسمی و قد و وزنشان حاکی از بهنجار بودن آنان است هوششان کمابیش عادی است به خوبی صحبت میکنند، مانند سایر کودکان بازی میکنند و مثل همسالان خود با سایرین ارتباط برقرار میکنند در خانه نیز خود یاریهای لازم را دارند و کارهایی را که والدین به آنان واگذار میکنند به خوبی انجام میدهند و از رفتار و اخلاق عادی برخوردارند لیکن وقتی به مدرسه میروند و می خواهند خواندن و نوشتن و حساب یاد بگیرند دچار مشکلات جدی می.شونداختلال یادگیری در دانش آموزان ابتدایی میتواند کودک را در یادگیری دچار مشکل و همین طور مشکلاتی را در صحبت کردن و خواندن ایجاد کند. این موضوعات میتواند در کودک احساس بدی را به وجود آورد زیرا کودک متوجه تفاوت های بین خود و سایر دانش آموزان میشود و این موضوع میتواند باعث بروز رفتارهای پرخاشگرانه نیز بشود به طور کلی اختلالات رایج به شرح ذیل است : اختلال یادگیری در ریاضی ،اختلال نوشتن ، اختلال خواندن

منابع

- دشتی خو، فاطمه، (۱۴۰۲)، مروری بر علل اختلالات یادگیری دانش آموزان، هفتمین کنفرانس ملی پژوهش های نوین در حوزه مشاوره، علوم تربیتی و روانشناسی
- دلارام نژاد، محمد حسین؛ نوری مقدم، ثنا؛ سلطان پور، فاطمه؛ کیخا، مهدی و خزاعی نصیرآبادی، حدیث، (۱۴۰۲) بررسی سه نوع اختلال یادگیری خواندن، نوشتن و ریاضی و علائم مهم آن، نهمین همایش علمی پژوهشی توسعه و ترویج علوم تربیتی و روانشناسی ایران
- رسولی، مهدی، چوبداری، عسگر، کارگر، حمید، رستمی، صدیقه، (۱۳۹۷)، اثر بخشی آموزش راهبرد های شناختی فراشناختی در بهبود عملکرد خواندن و خودکار آمدی تحصیلی دانش آموزان با اختلال خواندن، مطالعات ناتوانی، ۸،
- رضوانی الوار، زینب، (۱۴۰۲)، بررسی انواع اختلالات یادگیری در دانش آموزان، پانزدهمین همایش ملی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی در ایران
- صباغی، امیر، رضایی، مهدی، میرزاخانی، نوید، ایرانی، اشکان و طباطبایی، سید مهدی، (۱۳۹۶)، تاثیر آموزش نوروفیدبک بر عملکرد خواندن و حافظه فعال دانش آموزان مبتلا به اختلال خواندن، طب توانبخشی، ۶، (۳)، ۱۱-۲۰
- عبادی، فاطمه، (۱۴۰۱)، مروری بر اختلال در نوشتن حروف و راه های درمان آن، دوازدهمین همایش ملی علمی پژوهشی روانشناسی و علوم تربیتی
- علی پور صنوبری، علی؛ علیزاده، حمید؛ ارجمندیا، علی اکبر و حس زاده، سعید (۱۳۹۸)، اثر بخشی نرم افزار آموزشی خانواده محور بر مهارت های خواندن در دانش آموزان ابتدایی با اختلال خواندن، روانشناسی افراد استثنایی، ۹، (۳۶)، ۱-۱۳
- فلاح تفتی، محدثه، فلاح تفتی، سمیه، (۱۳۹۵)، تاثیر اختلال یادگیری در نوشتن، کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی
- فرقانی اوزرودی، محمد باقرو رئیس پور، علی اکبر و خدادادی، مهدی (۱۴۰۰)، تاثیر آموزش کارکرد های اجرایی مغز بر حافظه کاری و عملکرد توجه دانش آموزان دارای اختلال یادگیری ریاضی، نشریه پژوهش در آموزش ریاضی ۲، (۲)، ۳۱-۴۵
- گرچی زاده اردشیری، مهناز (۱۴۰۱)، مروری بر اختلال های خواندن و نوشتن در کودکان، ماهنامه علمی-تخصصی برند آفرین ۳، (۲۸)
- منجری، مریم؛ سعیدی، بهناز؛ محمدی، فاطمه و نوری، بتول (۱۴۰۲)، راهکارهای رفع مشکلات املائی دانش آموزان دوره اول ابتدایی